

В Україні створено Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук, завданням якого є організація автоматизованої системи для укладання одномовних українських та двомовних (перекладних українсько-іншомовних й іншомовно-українських) словників. У цьому фонді готується фундаментальна академічна електронна лексична картотека, яку невдовзі зможуть використовувати мовознавці для своїх теоретичних досліджень, а також для розвитку лінгвістичних технологій на новому етапі, які зумовлені сучасною науково-технічною революцією [3, с. 22].

Особлива роль лінгвістичних технологій у вирішенні практичних проблем і потреб суспільства визначається сучасним етапом розвитку людської цивілізації – етапом переходу до інформаційного суспільства, в якому роль мови і мовної комунікації надзвичайно зростає. Усебічний розвиток мов та їхнє включення у світові інформаційні процеси заохочує до активної багатомовності задля вільного доступу до інформації та контактів із зовнішнім світом. Вивчення іноземних мов широкого вживання стає одним із пріоритетних освітніх і культурних завдань для багатьох країн Європи, в тому числі й для України.

Джерела та література

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч./Михайло Петрович Кочерган. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – 464 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. The Linguistics Encyclopedia / ed. by Kirsten Malmkjsek. – 2nd ed. – London; New York : Routledge, 2002. – XLI. – 643 p.

Дарина Єланська

Наук. керівник – к.філол.н., доц. Браїлко Ю. І.

м. Полтава

СУРЖИК ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ЗАСІБ ТВОРЕННЯ ТЕКСТУ (на матеріалі дописів популярних українських блогерів)

Традиційно поняття суржику асоціюється з мовною бідністю, нестачею чуття слова, неграмотністю й узагалі лінгвістичною безпорадністю. Його дослідженню присвячені праці таких учених-лінгвістів, як О. Тараненко, Л. Масенко, Л. Ставицька, Б. Тарасенко, О. Руда, В. Труб, О. Селіванова й ін. Утім, мова сучасної художньої літератури й естрадного мистецтва, Інтернет-спілкування засвідчують й інші тенденції використання суржику, який може бути засобом: а) творення так званої карнавальної культури, б) творення комічного або іронічного ефекту; в) індивідуалізації або типізації героя. Тож трактування цього явища суто в негативному сенсі видається дискусійним.

Активне використання суржику в сучасному мовленні зумовило мету нашої статті – аналіз функційно-стилістичного призначення суржику в текстах українських блогерів.

У сучасному світі, коли обмін інформацією є надзвичайно великим за обсягом, швидким за темпом, а простір для цього обміну досить широкий і багатогранний, серед блогерів існує значна конкуренція за привернення уваги читача та його прихильність. Останнім часом з'явилося чимало

авторів, котрі використовують із цією метою суржик і загалом виступають на його захист.

Ми проаналізували дописи в соціальній мережі Facebook найпопулярніших блогерів – Свирида Опанасовича, Татуся Бо, Віталія Чепіноги. Було б помилкою стверджувати, що ці автори не мають уявлення про норми сучасної української літературної мови. Дослідження їхньої Інтернет-творчості доводить протилежне: численні мовні звороти, порівняння, метафори, влучні вислови створені свідомо, задля привернення уваги користувачів соціальних мереж, здобуття своєрідної слави нестандартного мовця та публіциста. Наприклад, філолог із вищою освітою, українська письменниця і блогер Татуся Бо, на сторінку якої підписано понад 40 тисяч осіб, так пояснює свій стилістичний вибір: «Це, мабуть, своєрідний протест, або ознака приналежності до особливого клубу знавців суржику. Я дуже люблю мову землі. Я і зараз часто ловлю себе на тому, що заокруглюю звуки. Я працювала з мовою, мене часто правили» [1].

В одному зі своїх інтерв'ю «Громадському радіо» на запитання, чи є суржик, на її думку, частиною культури або антикультури, блогер відповіла: «Дивлячись, що саме треба за його допомогою донести. Якщо мова йде про національну ідею, то тут підходять всі інструменти, а погані речі можна озвучувати і щирою українською мовою. Суржик – це один з інструментів, який дозволяє швидко і з гумором розповісти про серйозні речі». І тут же зауважила, що не ставить собі за мету доносити якісь конкретні ідеї за допомогою суржику, для неї – це просто жартівливі звернення, і ні в якому разі це не є чимось зневажливим [1]. (Порівняймо її думку з думкою лінгвіста Н. Дзюбишиної-Мельник, котра вказує на загрозу використання суржику як художньо-стилістичного засобу, оскільки це призводить до «дискредитації української нації як деградованого носія цієї псевдомови» [2]).

Не менш відомим є блогер під ім'ям Свирид Опанасович, якого вважають творцем «бойового суржику». «Дід Свирид, або ж Свирид Опанасович, простий сільський дід... Дідусь, однак, не дуже грамотний, тому зазвичай пише «українським бойовим суржиком». Іноді може вжити міцне слівце. Але лише в інтересах розрядки міжнародної напруги. Читачі, однак, на дідуся за це не сердяться. Сердяться лише коли він забуває запостити черговий огляд міжнародних подій», – так описує блогер свого персонажа на початку першого тому «Історії України від діда Свирида. Кн. 1» [3]. Його читають у Фейсбуці понад 60 тис. осіб, він має і власний сайт «Репка-клуб», на якому розміщуються дописи тих блогерів, основним стилістичним засобом яких є суржик.

Використання суржику у своєму мовленні автор пояснює у світлі подій останніх років: «...Зрозуміло, що ворог тоді відпрацьовував задачу вселити в українців переляк і апатію, бо зневірену країну можна завоювати без жодного пострілу. Інформаційний же спротив розпочався далеко не одразу і практично без участі держави. Все робили звичайні люди, автори-волонтери, котрі не піддавалися паніці і вселяли в людей спокійну холоднокрівну впевненість в перемозі. В хід ішло все, що способно завдати врагу інформаційної шкоди та вселити в наших людей впевненість. Вплоть до

суржика, який в умовах війни також став зброєю» (допис від 5 серпня 2016 року).

До найбільш популярних українських блогерів належить і Віталій Чепінога – нині відомий український політик, народний депутат України, дописи якого читають близько 100 тисяч осіб. У цих текстах спостерігаємо значно менше порівняно з іншими блогерами суржикізмів, вони використовуюється переважно як засіб жартівливого або саркастичного опису подій.

У дописах вищезгаданих авторів за останній рік подибуємо як суржикізми (за визначенням Л. Ставицької й В. Труб, це лексеми, у яких відбулося змішування елементів двох мов [4, с. 58]), так і суржикові вислови, навіть цілі тексти, чи не повністю написані суржиком. Наприклад, у дописі Татусі Бо від 2 серпня 2016 року: *« ... Окриваю курси художественного паденія. Навчу почти даром вас красиво і драматично падать. Так шоб була прелюдія, завязка, розвиток дії, кульмінація і розвязка з почосиванієм конечності через гіпс. Я умію. Чесне слово. Це то шо в мене получаєцяя лучше всіх. Якишо ви колись бачили як жєнциіна в рижом пальто лежить в калюжі під маршруткою, так то я. Якишо ви бачили жєнциіну, яка кубарем котилася два прольоти в подзємний переход, так то тоже я. Я ж кажу, я мастер. Я вже досягла такої майстерності в тих паденіяш шо можу людей учить...*

... А однажди я так танцювала шо аж ногу поламала, разрыв связок всьо такоє. А оце недавно йду така на роботу, красива як пісня. Вийшла з трамвайчика і пішла... і лягла... гіпс всі діла. Недавно гіпс зняли. Навчилася прямоходячигити. І от іду така гранфтними сходами... і як послизнуся.. увесь прольот на сраці проїхала. Сижу тепер стоя. Це талант я щитаю».

Зазвичай такі тексти мають комічний характер, проте в дописах, присвячених політиці, блогери за допомогою суржика вдаються, як правило, до сарказму: *«В цій звязі примечательна істерика, яку закатав подельник Мотороли – Гіві. Которий кумедно картавлячи обіцав наслать на Україну армагеддон, а українці заплатять за смерть його дружбана Мотороли мілліонами жизней. Не нада будь фізіономістом, шоб заключить – Гіві смертельно напуган і остро нуждається в галоперидолі. Перректально»* (Свирид Опанасович, допис від 19 жовтня 2016 року).

Аналіз блогерських текстів виявив надзвичайне різноманіття використаних у них суржикізмів. Лише поодинокі з них уживаються різними авторами (*пока* (тобто *поки що*), *красиво*, *цвіти*, *іногда*, *цвіточки*, *тіпа*, *нада*, *тіки*, *понімаю*, *обично*, *січас*, *понятно*, *щитаю*), інші ж характеризують індивідуальні стилі (*собиралась*, *сліжу*, *скіки*, *тоже*, *вотце/ватце*, *обізітільно*, *прийдецяя*, *некоторі*, *свіжсайша* (Татуся Бо); *недовольні*, *собрався*, *оказалосся*, *сложні*, *подобне*, *помінялася*, *настоящий*, *фіксірує*, *одговорки*, *обіцають*, *празник*, *некоторе*, *вчасності* (Дід Свирид); *положено*, *зауважав*, *мрачні*, *влюбому*, *житейське*, *главне*, *печення* (Віталій Чепінога). Високу частотність функціонування у дописах Татусі Бо мають такі суржикізми, як *сьодня*, *короче*, *получицяя*, *подорожав*, *лучче*, *друззя*, *оказується*, *матерю* (*про матір*), *девочка*; у Діда Свирида – *таким образом*, *щас*, *напомню*, *президент*, *многі*, *однако*, *времені*, *мічтає*, *лічне*, *ісполнив*, *чудесна*, *пообіцає*, *шото*, *празнувати*, *особенно*, *потом*, *зато*, *обідиться*,

проісходяще, кудась, любих, таким образом, понравилосся, дiпутати, сложнiше, празнує, оказався, например, блiжайшi, некоторi; Віталiя Чепiноги – кроме, конешно, тяне, слiдять, настоящий, главне, отмiчать, та нiчо так, спичка, сюда (осюда), тудя, разниця, обiцали, досвiдання, потом.

Суржиковi вислови, на вiдмiну вiд суржикiзмiв, у кожного блогера своерiднi: *п'яна обiзяна, до ручки вотце-то дожилися, галубi мiчти у мене, странно пользительна, дрiмуча древность, странна статiстiка, тяжело жити, пригласоннi звiозди, гадаєм на больнiчних разговорах, odkриваю курси художественного паденiя (Татуся Бо); шо iменно, перерив у вiцанiї, умнiчати i рассуждати, некоторе сходство, шото скучно, ганяє, «як тузик грелку», по всiй вiдiмостi, великi моднiки, предпочитают не напрягаться, оказався муцциною iзлiшне винахiдливим, кудась там, по прямому назначенiю, сказочнi мiфи та легенди, граждане масово недовольнi (Дiд Свирид); взльотна полоса, возмуцальна фраза, неописуєма красота, вообщє нада сказать, газiрована вода, в тьомнi студентськi годи (Віталiй Чепiнога).*

Наполегливо стилiзуючи тексти пiд суржик, українськi блогери вдаються i до суто графiчних засобiв: а) написання українськiх слiв винятково за фонетичним принципом (зрiдка): *пруцця, здаєцця, кажецця, боiцця* (Татуся Бо) i б) передавання російськiх слiв (причому з урахуванням особливостей вимови) українськими лiтерами, це явище спостерiгаємо у текстах усiх авторiв: *єсли, харашо, канешно, всьо, спасiба, делают, настроєнiє, в самом деле. Є й, так би мовити, оказiональнi графiчнi утворення: смутiла, кароче, женцина, давленiє, колега, аптека, звiозди, спасiтельниця статiстiка, кашмар* (Татуся Бо); *после, деятель, фамiлiї, наiболеє, актiор, нерви, явленiя, календарь* (Дiд Свирид); *мислi, магазин, плед, мера, слегка, свет, заметка, какое горе, например, манiя велiчiя, зачем, сутьба* (Віталiй Чепiнога).

Проведене дослiдження свiдчить про активiзацiю використання суржикy з виразною експресивною метою в iнтернет-мовленнi. За його допомогою блогери намагаються досягти виразного комiчного або сатиричного ефекту, визнають його своерiдною й потужною зброєю в умовах російсько-українськoi iнформацiйноi вiйни. При цьому послуговуються як суржикiзмами, так i суржиковими висловами, навiть залучають орфографiчну стилiзацiю українськiх та російськiх слiв, творячи оригiнальнi тексти, що здобули велику популярнiсть у читачiв.

Джерела та лiтература

1. Суржик невиддiльний вiд дiалекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/programs/hromadska-hvylya/surzhyk-neviddilnyy-vid-dialektu-literatorka-tatusya-bo>

2. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Суржик i суржикiзми: стилiстичнi ресурси [Електронний ресурс] / Н. Я. Дзюбишина-Мельник. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Fil/2010_111/04_dzubyshyna_melnyk_nya.pdf

3. Iсторiя України вiд Дiда Свирида [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://didsvyryd-history.com.ua/>